

AZ OKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM SZEMLELTETŐ FILMKIRENDELTSÉGE

filmdia sorozatából

124. szám.

M O L I E R E .

Irodalomtörténeti sorozat:30.

Készült: 1954. évben.

1. Moliere arcképe.

Moliere 1622-ben Párizsban született.

Apja, Jean Poquelin /zsán poklen/ jómódu kárpitosmester volt, aki fiát gondos nevelésben részesítette. Az ifju Moliere apja kívánságára jogot tanult, majd filozófiával foglalkozott. Nagy hatást tett rá Gassendi /Gaszendi/ haladó tanítása. Ez a tudós a középkori hagyománnyal szemben a tudományok haladását hirdette. Élesen bírálta az üres szószaporitást, a formális logikát s ezek helyett a tapasztalásra és a józan ész következtetésére támaszkodott. Ezek a tanítások nagy hatást tettek az ifju Moliere gondolatvilágára, több vígjátékában megtaláljuk kora üres áltudományának bírálatát. /Tudós nők. A képzelt beteg stb./

2. Színészek a színpadon.

Franciaországban a XVII. században sok szintársulat működött. A vígjátékok szereplői között állandó alakokat találunk, akik tipikus vonással fejeznek ki valamilyen tulajdonságot vagy közös hibát. Ilyen állandó típusokat ábrázol ez a kép is. A szín bal oldalán a francia ember, jobboldalán a spanyol lovag tipikus alakját látjuk. Középen a kor négy jeles vígjáték színésze /komikusa / áll: Turlupin, /Türlüpen/, Garguille /garguj/, Gros Guillamume, /grogijóm/ és a felesége.

3. 2 színész és 2 színésznő a színpadon.

Az ifju Moliere állandó látogatója a színelőadásoknak. 1643-ban elhagyja családi nevét, ekkor nevezi magát először Moliere-nek és több színésszel együtt szintársulatot alapít. 12 éven át vidéki színpadokon játszik, majd visszatér Párizsba. Ekkor már több darabot átdolgozott szintársulata számára, igazi nagy sikert 1659-ben ért el "A kényeskedők" előadásával.

4. 2 színészt ábrázoló kép.

Moliere 1662-ben, negyvenéves korában megházasodik. Házassága boldogtalan, ennek hü képét nyújtja néhány színműve is. "A nők iskolája" című darabjában ábrázolja az idős férfi szerelmét egy fiatal leány iránt: a maga sorsát beszéli el. Arnolphe /árnolif/ az idős szerelmes, maga Moliere, s ezt azzal is kifejezésre juttatja, hogy ezt a szerepet ő játssza a színpadon.

5. Nagy szintársulat a színpadon.

Moliere mint színész is kitűnik kortársai között. Szerepeiben a jellemkomikum alakítására törekszik.

5511120/124

- 1 -

Ezen a képen a XVII. század leghíresebb komikusait látjuk, köztük találjuk Molieret is a szin baloldalán, egészen a szélen, a ház előtt.

6. Halálozási jegyzőkönyv képe.

Moliere egyik legfényesebb sikere "A képzelt beteg" című darabjának előadása. Ennek címszerepét a versailles-i /verszaj/ híres színpadon négyszer ő maga játszotta el. 1673-ban a szindarab negyedik előadásán Moliere rosszul lesz, de nem hagyja abba a játékot. Emberfeletti erővel játszik tovább, s az előadás után néhány órával meghal.

Az egyház először megtagadja a családtól a temetési engedélyt. Ekkor Moliere felesége a király segítségét kéri. Így engedélyezik a király rendeletére a szertartást, azonban csak az esti órákban és minden ünnepélyesség nélkül szabad sirba tenni a kor egyik legnagyobb művészt.

A haláláról szóló jelentésből kitűnik, hogy Moliere az utolsó percéig harcolt a kulturáért.

7. Karosszék.

Moliere "A képzelt beteg" szerepét ebben a karosszékben ülve játszotta. A karosszék 1673-tól 1880-ig minden előadáson használatban volt a legnagyobb francia színház, a Comédie Française /komédi franszez/ színpadán.

8. Épület.

A Comédie Française /komédi franszez/ haladó hagyománya Moliere szindarabjainak előadása. Ezt a haladó hagyományt tiszteli ma is a dolgozó francia nép, mikor a klasszikus vígjátékban gyönyörködik.

9. Kandalló relief.

A Comédie Française díszes kandallóján, amely a színház előterében /foyer/ van, egy relief hirdeti Moliere dicsőségét. A relief közepén a művész mellszobrát látjuk, amelyet vígjátékainak szereplői koszorúznak meg.

10. Címlapok.

Műveinek teljes kiadását már életében kezdték sajtó alá rendezni. Az első gyűjteményes kötetek 1665-ben jelentek meg.

11. Címlap.

Magyarországon is egymásután jelennek meg Moliere művei. Nagy színpadi siker mellett az olvasóközönséget is meghódítják ezek a klasszikus vígjátékok. Moliere műveit a Kisfaludy Társaság művészi formában fordíttatja le, a fordítók között Arany László, Hevesi Sándor és Gábor Andor is szerepel.

Moliere műveinek legszebb magyar kiadása a "Remekírók képes könyvtára" sorozatban jelent meg, "Moliere remekei" címmel.

12. Tartuffe szereplői /3/ a színpadon.

Moliere "Tartuffe" című vígjátékában az egyház világi hatalma és a papság árnyékában meghuzódó szenteskedők rendje ellen támad. A szerző először 3 felvonást készít el, előadás előtt több helyen felolvassa az elkészült felvonásokat, hogy megismerje a vezető körök véleményét. Nyilvános előadás előtt háromszor zárt ajtók mögött válogatott nézőknek mutatják be a darabot. A "Tartuffe" célba talált, a szenteskedők Molieret félelmes ellenségeknek látják s nem késnek az ellentámadással. Pierre Roullé plébános azt írja Moliere-ről: "Olyan démon ez, aki emberalakot öltött." Majd azt követeli, hogy mint eretneket égessék meg a "Tartuffe" szerzőjét. Moliere csak a király segítségével kerül el az üldöztetést. De a király is enged az udvar hangulatának és megtiltja a "Tartuffe" nyilvános előadását. A párizsi érsek felismerte a vígjáték hatását és veszedelmét, ezért a darab minden szereplőjét és nézőjét egyházi átokkal sújtotta. Ennek ellenére a király engedélyével 1668-ban előadják a darabot és az előadás jövedelme minden addigi bevételt messze meghalad. A "Tartuffe" olyan szenteskedőt ábrázol, aki igazi érzéseit és gondolatait elleplezi, hogy egy vagyonos polgárt kifoszson és szerelmi kalandokat keresessen. A vígjáték tartalmi mondanivalója a szenteskedés leleplezése, a vígjátéki felépítés pedig a szenteskedő minden egyes tettének belső sugóját és külső látszatát világítja meg, hogy ezáltal egyszerre nevetségessé és ellenszenvessé tegye.

Ezen a képen Orgon, a gazdag polgár pofon akarja vágni józaneszű szolgálóját, aki figyelmezteti Tartuffe cselszövényeire.

13. Tartuffe szereplői /2/ a színpadon.

Tartuffe szemérmesnek mutatkozik. Illetlennek találja Dorine ruháját, ezért zsebkendőjét nyújtja neki, hogy azzal takarja el keblét.

14. 3 szereplő a színpadon.

Tartuffe szerelmet vall a gazdag polgár feleségének. A férj az asztal alól hallgatja a vallomást. A hü asszony így leplezi le Tartuffeöt férje előtt, azonban az ostoba Orgon még saját szeménél is jobban hisz a cselszövő hazugságainak.

15. Tartuffe szereplői a színpadon.

Tartuffe ügyes mesterkedéssel törvényes formák között kiforgatja Orgont vagyonából. Ezen a képen a végrehajtó közli a hiszékeny polgárral, hogy minden vagyona Tartuffe-ra száll a törvény szerint, és házából is el kell költöznie. A befejezés a király igazságszolgáltatását nyújtja: Tartuffe aljasságának elveszi méltó jutalmát, börtönbe kerül.

16. 3 szereplő a színpadon.

Moliere "A fősvény" című vígjátékában az uzsorakamat és pénzimádat bűnét pellengérezzi ki. Harpagon /a név annyit jelent mint harapófogó/ fősvénysége már-már tragikusnak látszik, mert a pénzt gyermekeinél is többre becsüli. Amikor egy időben arról értesül,

hogy leányát elszöktették és kincsétől megfosztották, csak a vagyont siratja, a családi érzés eltörpül a pénzimádata mellett. Ezen a képen a fősvény összeszidja szolgálait, mert tulságosan sokat költenek. Egyedül Valeret tartja hűségeseknek, mert az hizeleg a fősvénynek, hogy megnyerje bizalmát s így leányát feleségül vehesse.

17. 2 szereplő a színpadon.

Ezen a képen Harpagon kikutatja szolgálja zsebeit, nem lopott-e tőle valamit.

18. Két vívó.

Moliere: "Urhatnám polgár" című vígjátékában kigunyolja a nemeséget utánzó polgárokat. A meggazdagodott polgárság a feudális vezetőosztály szokásait próbálja átvenni, ebben az igyekezetében reakciós. Moliere éles szemmel figyeli ezt a folyamatot, s kinevetteti az urhatnám polgárokat.

A képen az urhatnám polgár vívni tanul mesterétől.

19. 2 nő pálcával.

Az urhatnám polgár mindjárt megmutatja, hogy mit tanult, de rosszul jár. Az egész vígjáték minden jelenete újabb és újabb felsülést hoz: a polgár szeretne nemes módjára öltözni, viselkedni, vívni és a nemesi társaságba bejutni, minden törekvése nevetségbe fullad.

20. Török ruhás szereplők a színpadon.

A IV. felvonásban a mesebeli török császárnak mutatják be az urhatnám polgárt. Mindenki nevet rajta, csak ő nem veszi észre az erős tréfát.

21. Tudós nők 4 szereplője a színpadon.

A "Tudós nők" című vígjáték a művészet és a tudomány elferdítését gunyolja ki. Álköltők és áltudósok félrevezetik az asszonyokat, elfordítják őket a természettől, a valóságtól, és terméketlen, üres viták színhelyévé teszik a szalonokat. Moliere a művészetben a formalizmus, a tudományban pedig a skolasztikus merevség ellen harcol. A "Tudós nők"-ben a józan ész és a tapasztalást állítja szembe az álköltészet és áltudomány képviselőivel.

A II. felvonásban a tudós nők elviselhetetlennek találják a falusi cseléd paraszti kifejezéseit, ezért felmondanak neki, bár kitűnően főz.

22. 4 nő és 1 férfi a színpadon.

Trissotin /a név annyit jelent: háromszorosan ostoba/ verset olvas fel a tudományszomjas asszonyoknak. A vers címe: "Szonett Uránia hercegnőhöz hidegtelelése alkalmából".

23. Két parókás férfi vitája.

Trissotin és Vadius agyba-főbe dicsérte egymást a nők előtt. Azonban félreértés történik: Vadius nem tudja, hogy az Urániáról szóló szonettet Trissotin írta. Így leszólja az előtte ismeretlen szerzőt. Most már Moliere nagyszerű fordulattal a két egymást dicsérő álköltőt /tudóst/ az ellenkező végletbe hajtja, ahogy végighaladtak a dicsérgetésen, úgy szidják most össze egymást.

24. Tudós nők sok szereplője az asztal körül.

Az V. felvonásban csúcspontra jut a vigjáték. Henriettet anyja az öreg Trissotinhez akarja kényszeríteni, ő azonban Clitandert szereti. Most a jegyző is zavarba jön: az anya mást jelöl meg vőlegénynek, mint az apa. A küzdelmet esel dönti el. Hírül adják, hogy az apa tönkrement. Erre Trissotin lemond a lányról, Clitander azonban kitart mellette. Így sül fel az áltudós és Moliere igazságszolgáltatása megoldja a kérdést.

25. Férfi az asztal mellett.

Moliere: "Képzelt beteg" című vigjátékában az egykorú orvostudományt gunyolja ki. Itt mutatkozik legélesebben Gessendi tanításainak hatása. A "tudós" orvosok üres latin neveket hadarnak, nem törődnek a természettel, a valósággal, így több felvonáson át ki-nozzák a képzelt beteget különböző bajok ellen hasznos orvossze-rek alkalmazásával. Moliere gunyolódása az egyetemi oktatást sem kiméoi, amely józan megfigyelés helyett verbalizmust tanít.

A vigjáték első jelenetében a képzelt beteg elégedetlenkedik, mert magára hagyták "súlyos" bajában.

26. Siró asszony.

A képzelt beteg második felesége biztatására végrendeletét diktálja. Mellette sir az asszony, aki pénzhétségből alig várja férje halálát.

27. Ülő beteg, 2 asszony.

Moliere vigjátékának egyes részei a burleszk felé mutatnak. Így a képzelt beteget nagy párnák közé helyezik el, beöntők és ágytá-lak használatát sokszor emlegetik.

28. Ülő férfi.

A képzelt beteg és orvosa. A szerepet Coquelin Cadet /koklen kade/ játssza.

29. Nagy színházi kép.

Moliere "A képzelt beteg" negyedik előadásán lett rosszul, s nem sokkal utána halt meg 1673-ban. A darab sikere első előadásától kezdve állandóan nőtt. Moliere halála után egy évvel ilyen elő-adásban látták a verseilles-i színházban "A képzelt beteget".

30. Szabó Sándor Tartuffe cserepében.

A felszabadulás óta színházaink rendszeresen előadják Moliere

vígjátékait. Nagy sikerrel játszották Budapesten és vidéken a Tartuffe-öt, Az Urhatnám polgárt, Dandin Györgyöt és más darabokat.

A Tartuffe szerepét a budapesti Honvéd Színházban Szabó Sándor játszotta.

31. Tartuffe a szinpadon /2 alak/.

Tartuffe képmutató magatartása kitűnően megfigyelhető a pécsi Nemzeti Színház előadásában.

32. Bokrétás, parókás alak.

Az urhatnám polgár lovagi díszben.

33. 2 táncoló alak.

Az urhatnám polgár táncolni tanul a táncmestertől.

34. Tömegverekedés.

Az urhatnám polgár tanítómesterei összevesznek egymással azon, hogy kinek értékesebb a tudománya. A tudós, a vívómester és táncmester egymást és a szerencsétlen polgárt agyba-főbe veri, hogy a maga szakmájának hírnevét öregbitse.

Készült a Felsőoktatási Jegyzetellátó Vállalatnál
Felelős vezető: Bojkovszky Lajos